

ACC. NR. 4350

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Isarum, Hällaryd
Uppteckningsår: 1934

Upptecknat av: Ing. Holmberg,
Adress: Gränsgata
Berättat av Torsamman
Född år 1860 i Isarum

Uppteckningen rör ~~se~~ registrer i nästa sida!

Skriv endast på denna sida!

31 sid.

Landskap: Blekinge
 Härad: Bråkne
 Socken: Åsareum & Hellaryd
 Uppteckningsår: 1934

Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Adress: Svängsta
 Berättat av: Minnen från barndomen
 Född år 1860 i Åsareum

Uppteckningen rör Folkröster m.m. från Vårhalväret

Register	s/s
Om veckotalen	I
Helliga och ohelliga dagar	II
Berkefas-gröt	III
Mana bort Loppor vägglös & Röllor	IV V
Midsommardagens användning	VI VIII
Väderleksmärken	IX XI
Skärtorsdag	XII
Årets delning i Peppinger	XIII XIV
Ordet om väret	XV
Pasken	XVI
Väderleksmärken i luften m.m.	XVII XIX

Skriv endast på denna sida!

Register

Värvets inverkan på fisket	XX
Watborgomesse	XX
Maj och Majjungning	XXI XXIV
Midsommar	XXV XXVI
Midsommardagg i folkmedicinen	XXVII XXIX
Sluterinringar	XXIX XXXI

Anmärkning

Som vi ser, har jag i "Bluterium", egentligen några rader att vara kloka
gubbar. Jag ansåg detta nödvändigt fäden detta ej hör till saken.
Men deras verksamhet var av så omfattande art, att man kan knappt
intala något drag ur folklivet utan att dessa gubbar - (herrängar) skynda
raus, mer eller mindre. Under min tid har jag läst många uppteckningar
och många utgivningar över dessa, och funnit så gott som alla behaftade
med stora fel och en förfallad vrigt att tyda allt om dem till det västa.
Tydligast beror det på att skribenten harit sina meddelanden ur vara eller
ejde hand. Jag som under hela min uppväxt personligen kant, och
haft samtalat med flera av dem, samt ifråga om Farfar harit den allra
läste meddelare, i far, som sjölo var längt ifrån gymnasium ståndt mot dem
men ändå ofta måste ge dem det erkännandet att: "Du är bra och då"
Jag hämmar dem från både deras goda och dåliga sidor. Och fastän jag
så var för oerfaren att kunna bedöma deras gärningar sätt minnet
av dem harar så levande för mig då jag hemmit den ålre att jag
kunde skilja aquane från retel att jag ovilkortligen måste säga
några ord till deras försvar, om jag oerlistiskt vill följa samlingen
Ända sedan människorna höjde sig över djurens nivå och ända tills
man fick enkliga lärare i tillräcklig mängd har människorna haft
mera orak att tacka dem än att hata och förtala dem
Men: "Ötack är verldens lön"

Rosa Holmberg

"Då" är inte ror = (frågan) ette lort, mer än två gånger om året
 Då" är i sjunde = (7:e) veke, nu en ska så korn. Osså ve mossa
 = (mid sommar) nu en ska stå tjurstefolk! Fökläringen var denne:
 I sjunde veckan = (18 till 25 Maj) borde enligt de gamla regel kornet ses
 Eftersom revan all auman såd var sott och likaså potaterna sätta, var
 all götsel allarevan använd, varför man fick skrapa ihop allt
 vad som möjligen fanns kvar för att få nögon till kornet. Och
 vad beträffar tjurstefolk kunde dessa vara bär si och så!

Men fastän det troddes vara "helligt" att så korn i "sjunde veke", så
 var det like fördervigt att "säta peror" denne vecka: "To då blior di
 skabbiga". Niende veckan = (4 till 11 Maj) ansågs deremot som bästa
 veckan för potatis-sättning. Och på alla snäsställen som ej ha mer än
 några få hektoliter potatis att sätta, bibehålls denne regel än i dag.

Kommer jag denne dag vecka att ta en tur ut i omnejdom, finner
 jag en intensiv bråvaka med potatissättning vid alla snäsställen.
 Fastän det i verkligheten alls icke betyder någonting.

I "åttme" = (åttonde) vecka skulle man lägga mjölarvar i bärkarne

"Fo då lekte mörten!" Detta var nog riktigt, i vissa sjöar. Men beror icke på att fisken förlorat tiden led. utan dera att om sjön har grunt vatten och saknade källströmmar så blev vattnet så varmt till åttonde veckan att ^{fisken} blivit lekfärdig. I de sjöar åter som hade djupt vatten och många källströmmar höll vattnet sig kallt längre tid varför det också drogde längre inom fisken blev lekfärdig. Det berodde på varmegraden i vattnet och ej på årtiden när fisken var mogen att leka! ^{27 april 4 maj} I "tinne" (tunne) veke, kunde man bryra berkelasgröt. Berkelas = Björkesave som tappades ur stora växande björkar, vilken save användes istället för mjölk eller vatten i korvumjölsgröten! Denna fick derav en söt behaglig smak, hämmannande om smaken av gröt som kokades av ostvassla = Valla-gröt. Detta slog också sällan in! Förrän saven ranar, "måste" keken i jorden vara försvarad och någon varme trängt ner i jorden till björkarnes rötter! Vi har ett ordspel som sa: Då är inga gamla märken som slår in nu förtiun, utan då, att "skinnbyxor" (byxor) bli kroknar vid knäen! Och detta var mera sanning i än alla förutsägelser!

Cristi himmelsfärdsdag, "va poste moitesau"! Var Harald Bydeck i Eleckrönä sultit på Öja sjöö och metat hela dena dag, och man frågade honom vid vilken tid på dagen fisken kom att nappa dom bärst under sommareu, sa han: "Jo då blier lite ette middag fo o" fick ja två abborrapinnar, så nu vét ni allt.

Badning förekom ejterst sällan under mina uppväxtår. Då "Jöss" Elmgren en gång fick åtta örgus vatten och bröd för att han slägts, och man frågade honom: "Va han tyckte om då" sa han: "Då haer väl gått an attihop, bara ja haer sluppel o badat nu ja skulle in! Ja haer ju aldrig vall i vannet förr!"

"Loppor", kunde man bli kritt om man Skärtorsdagsmorgon förr ån solem gick upp, sopade det egna gelöct avigt = (motstående) samt bar sopan in på en annans gärdspän och kastade den där, samt bar lopporna: "Dra för Oen i väld, o ta alla sina liker mā se"!

"Resäfft fo sjäto" = (väggloss) Ta try stora batinna, bora ing dom i oin Ek uti maken = (skogen) slå igen holot mā oin rönneplogg o si: Dra för Oen i väll o ta sa mörna mā ere som fenus

sid V

i mina hus o kom alibi i gen, o tått ere vare, spotta sinn
motsolena try gännen, då "jälpo, då" ai fosojt!"!

"Pattor": Dessa besvärliga öjen kunde man slippa om man snau i dynamit
veckan fångare en levande, samt skärtorsögnat till 12 tårar den
med varm träljara drapa hästar ut och genom förstuddörren och bad
den osa för Den i väld och ta alla sina släflingar med sig. Drapa
skulle man spotta avigt tre gånger. Var det sen så att någon oväv
sände råttor på en ägen, fick man nästa dynamitlocka göra returanna
omigen. --- Ötar och motigheter av alla slag, såväl på folks
som öjen var man utsatt för, säkert i högre grad förr än nu.

Detta kallades med ett gemensamt namn: "Chell". Och för varje
särskilt fall visste nog de gamla kloke gubbarne råd. Men man
hade funnit på ett speciellt medel, som om det användes på rätt
sätt och i rätta tid, förbyggde de värste farorna och olyckorna!

Ett universalmedel kan jag kalla det. Till all lycka har jag
räkt bli egare till ett särskilt recept. Och jag skall försöka
återge det på någorlunda begripligt språk. För att kunna

4350

första originalet, bör man kunna dela bröd med en handyxja!

Det hufvudräkliga ämnet var Midsommardagen, och härav samlade de som kallades klocka så mycket de kunde, och tömd på en stora flaskan

som sedan fyllades med vatten. Denna skulle sedan "alltid" förvaras så att varken sol eller brinnande eld fick lyxa över! När nu nagon kom och bad att få av medlet, tog man en flaskan ($\frac{1}{2}$ stops) full med vatten och slog häri 9 droppar, av vil med drogen helgade vattnet.

När den hjälpsökande kom hem skulle hon (Det var vanliga kvinnor) slä vattnet i ett kärl samt sätta en sax och en kniv häri. Dessa båda föremål haade 3 udar = (spetsar). Men ville man göra medlet riktigt bra borde man ha 2 sarker och 1 kniv så fick man 5 udar och detta var styvare. Derpå skulle kringen tvätta sig i detta vatten 3 torsdagsnätter och en av dessa nätter mäste vara Skärtorsdagnatt före varje tvättning skulle 3 glödande kol slippas i vattnet. Såväl de efterslängda föremålen som kolen skulle hela tiden vara kvar i kärllet. Och hela tiden fick varken sol eller eld lyxa på kärllet. När treje torsdagen gått togs sarker och kniv upp och soptes i en trasa medan

de torkade på jällem över kakelugnen. Först sedan putsades de fria från
rost som bildats på dem under tiden de stått i vattnet. Medan de torkade
skulle icke sol eller eldsläga skina på dem. Kullen skulle grävas ner
vid norra sidan av en jordfast sten och vidare tre runor stenar läggas
ovanspå jorden varmed de överholjs. När man grävde ner dessa gick
man hem utan att se sig tillbaka och när man kom från forsten =
stenen spottade man tre gånger. Detta vatten utgjorde nu ett ofelbart
medel mot all förgöning! Hogo på en flaska, som "alltid så länge"
nagot var kvar förvarades i mörkt rum. Tre droppar härav som
stänktes på varje öja i lugn fredade dem så att trollkarin-
garne kunde vackra ta smör eller mjölk från dem. Ei heller kunde
de rida till Blakulla på ett sålunda helgat öja! Gubbarne
som skaffade såvart fick fyra rader för en halftropsflaska. Men som
det var ont om pengar blev det istället i mark senor. En sjök fläck
eller en sjök torhet kött, några hæckkorvor, o. s. vidare.

Yag frågade Kolorre en gång hur han bar sig åt för att få dagg
Yfall midsonnarnas natten var så ljum att ingen dagg kördes

S. 5 VIII

Men härpå fick jag ej något svar! -- (Med samma slags vatten, men med lite annorlunda arrangement kunde ställas svar gickom på minniskor. Men detta hör ej till svaren i denna fråglista.) Midsommarsdagen var bra till mycket. Tog man och satte ut surdegen i gräset så att daggan föll på den somma så misslyckades icke brödbaket vari man blandat sädan jäst!

Om en pojke blev försörjard av den ökna = (flicka) han ville vinna och låt baka en liten kaka med sädan dagg i samt kunde träffa en bose = om och skara ut gorden och sätta in i kakau samt låt flickan åta hela kakau: "Ble hon sa glaa ve honom sa hon tydje inte va frå honom på noet vis, men åt hon inte opp allt sa feck han passa se, fo då ble di osams nu då gått en ti!"

Fm. 4-5-6. För kommande värderik, för årväxten. Och kommande lycka eller olycka i sina förföravanden tog man märken både ur naturens företeelser och likaså hade man vissa orgar som vore obekanta att utträffa vissa sysslor på. Men samma dag sommorsändag till ett kunde dock nog vara bra för något annat

Det var inte många av årets dagar som ej hade tydor av något slag i släktag. Jag bär hörn sagas, och läror mig en stor del. Men efter så många är faller det sig svårt att hitta vad och ett sär sär så att det ej blir förvekslat. Något minns jag med säkerhet.

Nyårsdagen var särdeles viktig! Som ett sammanträg kan sagas: Att man dena dag borde undvika att ge ut pengar. Undvika att komma i förtbeligheter av något slag. Kort sagt: försöka undvika obehag av något slag. Ty vad som hänt en dena dag, upprepades nämförigt under hela året framåt. - Var ^{De} Palmesdagen (25 januari) klen och vacker blev det god gröda och vackert bergringsväder. Och högg man träd till att göra sig växter av dena dag, gick det ^{icke} vackra mask i trädet, och värform som växte i densamma fredades för mal.

Blev istopparna långa vid takhöjen i januari fick man längt grannen lin, som dugde att väva brudgomma skjortor av.

Var det torrt och kallt i januari skulle man hugga timmer till husbygge: "Ja ble da ^{da} eniga skäcktor i att, men va da" regnigt vörste = (värste) der så monna själje sa da" ble skäppfyllle"!!

sib X

4350

"Hölla då" se sa kallt lite te, sa få vi hamla ne bökegröina
 (kvistar av bok) o gi kräken sa or få aita knopp. Ella sa få vi riiva
 ne lagårstaket o gi dom i vinto ma"! Ett ylthane som man ofta
 fick höra bönderna säga förr, när nyåret gällt. En dag det var bitande
 kallt, hörde man ofta någon säga: Tya = (kan) en hålla mäjsan fri fo
 drop, sa tyd en nocte fri arsen fo myggor! Snöarv det den 22
 Februari = (St. Petters dag) sa man: Petter Katt, sätter på sin hatt
 o nu sitter den där till Värfree natt. (Snö trörs ligga till 25. Mars)
 Mars månat hade flera viktiga tydar: Var. Hare mycket torr blev hela våren
 torr så att man trörs få brämme Söderjärvan törigt och sådro sätta rördrö
 och poteter på dem törigt. Men var vårdet så blitt att man kunde börja
 vårbruket hette det: "massa troen ve plöen, så håller väl April
 hei på horow" = (fick plögen vara till) Regnade det vid Värfrestitution
 fick man regn vid Midsommar. Hördes åskan vid samma tid, fick
 man sno" i "fråasättningen" (När man sätte poteter i Maj). Af farng-
 skifflingen morgon och kvällar drog man följande slutsats:
"Roo afton, väcker natt. Roo morgon, väter hatt!"

Blekinge
Bräcke
Åsaram Källby
Typ 1934

4350

Upp. av Holmberg
Bor. Nymans
Juli 1860 i Åsaram

Tredje torsdagen i Tor. kommer Tranen på svenska jord. hette det
kvällen
Denna dag upphörde man att elda i tillfyrren, emedan man då lade
sig i dagstyg. Under dagens lopp sätter mor i huset liksom en härdelse
detta yttrande komma till barnens kännedom. Men om kvällen saer hon
ingenting. Det förutsattes att barnen borde själva gå och hämta så
att de var och vis. "Snöde på o komma hem till i nappet". Den som sålde
och kom sist fick många extra spenamn! "Påske Nisse, Dra-hans
Natta puke" (om pojkar) Var det en flicka hette det: "Söta sissa, Dra-hans
fåstmö", "Knepha-kaja"! m. mera i all oändlighet, om barnen fått hållas
Men fastän fläskeden tolererades, fick det med tålidens tränga föstrau
icke gå för långt. Björkriset låg som ett hotande Damoklessvärd alltid
tillredt på kakelugnsjällen. Det heter: Den sitt barn ålskar, han agar
det. Och var detta sant, ålskade föräldren barnen över alla gränser!

Innan vi gå vidare, är best att ge en resumé över de gamla sätt att
betrakta årets dagar! Det fanns något mer än 20 dagar, fördelade över
årets alla månader, dock, de flesta höst och vår. De kallades: "Förkastels-
sedagar", och ansågs såsom i högsta grad: "Chelliga". Tyvarr är

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid XI

a

det mig omöjligt att tillförlitligt kunna säga vilket datum dessa inföll
på. Alla torsdagar varo viktiga, och Skärtorsdag aldra viktigast!
Allt slags trolldom och förgörelse på "folk och få", gick bätt att utföra
en torsdag. Men klippa hår eller skära naglar skulle man ej göra, för
så vitt man ej skulle ha hårsl eller naglarna, att drav göra en "Troll-
knuta" till att förgöra någon med. Då skulle de tages dena dag
Nyta garn, varpa vävar, spinna eller dra hemkvaren, sno rep
eller borra med navare, var ingen riklig tur med någon gång under
torsdagen men borde oviskortigt upphöra vid kvällstidningen. Annars fick
man otur i allting. Skärtorsdagstväll kunde man få bannor och
ofta stryk, om man skrek och stojade högljutt. Ellers man med en
en yxa slog i ett löst föremål så att det skrällde högt. Detta int
sagor var ju vacker ordning, men vem kom alltid ihåg detta.

Under värarbetet hade man van så kallat Veckoräkningen. Denna
börjar alltid den 6. April med $1\frac{1}{2}$ vecka, varpå man räknar baklänges
till 3:e vecka som alltid ingår den 15 och slutar den 22 juni.

För, då det ofta om våren var ont om utsäde, kunde hänsa någon

4350

säde sitt korn sedan 3:e veckan förflyttet. Då hette det: N.N sätte
 korn i år i "inte" vecka! Om 6. April hette det: "Nu går veckotålet in"
 I veckotålet hade man tidsuppgift för Gökenus ankomst. Det hette:
 Göken kommer i tinne, och gal i ninne vecka. Tionde vecka slutar
 den 3, och nittonde vecka ingår den 4. Maj. Och den 4. Maj höres Göken
 gala under år med normal väderlek. Men detta kan variera! Efter
 1924 års långa vinter hördes göken här först den 16. Maj. Men i år
 1934 hördes han den 30. April. Vilket var det tidigaste någon minnes
 sig ha iakttaget. -- Farfar Sven Palsson Åsarum, Åkra i
 Proken, Ronneby. Orsa Johan i Grönteboda, Brashult och Kloka. Anna
 i Härkunda. Som vore så kallade "kloka", hände till annu ett slags
 tidsräkning! Efter vad Far berättade, innehade dessa året i 4 så
 kallade Reppningar, och varje reppning omfattade 13 veckor, således
 tillsammans hela året. Ombytet mellan reppningarna skulle varit
 vid Jul - Vårdagsgemenskapen - Midsommar och Höstdagsgemenskapen
 Varje av dessa kloka egde 4 st. (Almanackor får man väl säga)
 stavar sätter 3 tum breda $\frac{1}{2}$ tum tjocka och 5 quartar, 75 cm långa

Dessa stavar voro å båda sidor fullristade med runor, figurer och krumelurer af alla sju sorter. Men varje tecken hadr sin betydelse som den klöke kunde tycka på samma sätt som om de last i en bok. Men den som ej lärt konsten förlod ingenting. När nu någon ofta från långvaga socknar, kom till den klöke och ville veta: Om den eller den dagen var lycklig att ta ut bryning, eller hålla bröllop på. Om ett givn eller munka som blivit sjukt troddes komma sig. Hvarn, eller vad som orsakat sjukdomen. Kort sagt: både möjliga och omöjliga frågor framställdes!

När då den klöke tog sin havel, och läste på dess figurer tå kundehan ge var på allting. Det var mycket mera visdom tecknat på dessa havelar än i någon Svartkunstbok. (De kallas o: Peppa-havelar)

De som Farfar hade brändes, och askan derav fick han med i likkisten så att jag har om dessa havelar följt Farfs uppgift. Ty sjölv har jag ej sett någon. Farfar dog då jag var 5 år. Alla de klöke följer icke samma ritual i sina besvärjelser. Farfar nämnde bara Den (oden) Men Orra Johen och Åkeran i Kroken nämnar först Jamfru Maria och deroftes namngavs hela treenigheten, när de trolllade åt någon!

a sis XV

4350

Med April kommer vi i en månad då mycket var att ta i åt.

Och med många rim om årsväxten. T. ex.: Blås april bra i sitt hov

Få jeg tunnan full av korv! Mars tor, April våt och Maj kall

Fyller boudens laor all! April varm Maj sväl Juni våt, År noga

att glädjas åt? April sno, argot som förage! Regn i april troddes

göra god fruktskörd. Inträffade Päiken i april så brukade de som

börde långt från byn, och som hade kreatur ladda så många bosor

och pistoler och haue med ett bra skott knut samt sönderlaget jern

spikar m. mera hifan halv, och hauc man ett hästskosöm som hästen

haft på foten när han gick över en korsväg så va då "Kubeliken" att

lägga överst i skyttronnet. Den gick dom rakt runt lagarn från

kvalloningen. Dommet onsörgs kväll till midnatt för att passa på

att icke vaskakärningar smet in i lagarn och tog en kalv för att

på den rida till Blakulla. Hörde de noga ovantligt hied i lusten

brassade de på. I byarne nöjde man sig med att skyta i lusten

skott på skott i kvalloningen för att låta kärningar veta att de voro

på din post. Efter midnatt var man trygg. Men många försökte att

passa på dem när vi kom från Blåkulla Skartorsdagomorgon! En och annan låt Kol-Ore signa sin buskalie och hängde den på väggen tillres. Ty om ej or tog någon halv att rita på handen det hänta att de slog ner på Lagårdssyngan om mornen och släppte en mjölkahare der som sen myölkade korna under sommaren! Farligt på alla sätt! Det berättades att någon här och där lyckats skjuta ner en haring.

Skartorsdagskväll tog var och en av de yngre personerna i hemmen, en stor eller mindre "slyja" (ris) med sig när de lade sig. Den som vaknade först Långfredag, var icke sen att använda slyjan på de öfriga sovandet! Blev slängarna alltför känmbara kunde foljen bli både grål och slagsmål drängarne emellan. Därpå vankades alltid ägg till alla husets medlemmar. Äggen förengs både med färger och på något ställe där en av de unga var skrifkunnig, totalt ihop ett enkelt rim som präntades på skelet. — Under April borde fiskeridagen överses och lagas ifall detta ej skett fört. Och på ställen där det finns en gammal farfar eller morfar som ej dröjt till att mata upp sköta fisket, sånde denne ofta bud till Kol-ore eller Mölle Jacob att komma och signa garnen.

På en tid då alla varo beroende av jordens avkastning, var det av största intresse för bonden, att om möjligt i förråg erhölla någon kännedom om huruvida väret mårde bra! Så fort höstvitterna blevo så klara att vintergatan syntes tog man av den sina märken om foljande vär vädertek. Det resultat han härvid kom till varo ofta honom till nyttja i så fall, att de spornade honom till anstrengningar och förtag som annars säkert utelämnats. Fastän förväntningarna ofta slog fel! Rindefrost och töcka före jul, tog man likaså märke av. Så många dagar, och så långt före jul detta inträffade. Etså många dagar och lika långt efter jul hade man snö eller regn att vänta. Men detta var märken så att säga på längsikt. För att få reda på väret någon dag i förråg tog man märke på allting. Hölj jag på att säga! Ett ordsprik da: Var röken ej en skorsten vill, så ligger regnet till! Man folket sa: Nu klumpas röken i skorsten! Vi fa ett korans ovä! Gick grisarne på gården omkring med halm eller risgrenar i munnen da man: Ida tra grisane laje - längboss! Jonom blir da "wäl sätt var da en kan inte gå ut å stuun. Om hässen gingo ute under en regnskum, bledd deana aldrig längvarig.

Blakings

Bråtene

Absam

Hällinge

Årsd. 1934

Väg. Mj. Holmberg
Bor. 4350
Går. Östa
Född 1860

Skaten börjar som bekant att bygga på sitt bo strax efter Jul. Och bygger
hos högt i toppen på trät, där sällan fel utan att sommaren blir regnig.
Bygger den lågt blir det torrvår! Om man en sommardag ser passör
i rörelse på gårdsplanen medan solen skin, kommer regn inom kort.
Går handarne motfallor och olustige, byter ordigt om ligglats och
sträcker hufvud och fötter fram sig tamt åt torra och sjuka nosen
säger man: Hunnen är vårsjuk då blir ombyte på vår!

Om under vinternatten en gis omställets bildas omkring. Manen
sa man: I matt å då månagår = (mångård) vi få ombyte på vår
Om i kvällningen om vintern Kospanne flögo mot norr, flera efter
varandra och klenkade högljutt sa man: Gur hjelpe oss såren vår
vinter vi få Om eftermiddagarne klara vintersigar, hänter ibland
att brandgula längsträckta bildningar uppstå i söder på himlavabot
och dessa skrider sakta längs västra horisonten norr över tills de i
solnedgången försvinner. Själva bildningen kallas skärslen = (skärslöt)
Om dem sa man: Nu går skärslen ne i norr, Vi få så kallt så
då frys istappa ve najsan = näsan Opta slog detta in!

Skriv endast på denna sida!

18

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid XVIII

Bl.

Bl.

Atavam, Källby

1934

4350

Jag Holmberg Dandsta
J. 1860 Deasalmen

Under våren och sommaren noga gång även på hösten, uppstår vid sydlig
svag vind fäderlätta moln i ofantligt långa sträckor. Ogenomtagna ordför
att de följs åt i tornine parti. Himlen i sin helhet såväl som det smala
mellanrummet kan vara blått eller grått. Andra moln förekommer icke
samtidigt. Ibland ha dessa bildningar sin största utsträckning i Norr
och söder. Ibland Öster-Väster. Ijälvägen fenomenet kallas: "Arken" och om
den rades: "Yda står arken tvåsom trömmarne, i dafa vi
regn". Detta rades då bildningen var till: öster-Väster. Visar sig
det emot strömmarna N till Syd sa man: "Yda står arken längs
må strömmen, i da blir det grann! Förekom ej i starki blåsvärd!"
Denna iakttagelse är nu bortglömd! För aktgavs den alltid!

Förekom mycket sibirisk = (Dunstmassor i undre luftlagen, förekom under
under mycket varma, lugna dagar,) ansågs detta betyda kall vinter.

Sundom hände efter korta regnskuror, att halmtakten rök sviktigt. Man
sade då: "Att tomten riste sängaboset". Och man hade mer regn i vintern.

Fiskare som ønskade sig fisketur tog sina märken efter månens ställning.
Allt fiske var dåligt under fullmåne. Och gävlfisket med Angelbrok

19

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid XIX

Bl.

Asarum, Hällasjö

Uppf. Berg. Högalandsbyg.

Svärnslin

Herr. Denskomyne

4350

20

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sida XX

från Isen om vintrarna häntade sig inte alls, berorande på att tankottet
på gärdan väller upp under fullmånen så att det går över tankorna.
Därfor ömmar du vid att den tager bytet och går nedre förbi. Men tar
så mycket bättre i Nedan. Men tar bätt i regn och åskvädar
Sätte man längrevar det bra att binda en kniv i var ända av revren.
Här torde vara platsen att omtala orsaken till det annu förekommande bruk
att hälla ett par levande fiskar i källan. I alla källor har friskt vattenet
än är, kan under heta somrar blios kryp och larrar. Har nu något
Påll rå = (vattenråsen) sitt uppehållsställe i källan kan detta bli
förtretat och flytta verifran. Släpper man så dit ett par krypa mörtor
förtar dessa alla kryp så att vattnet förblir rent och Välbrait trivs!
Till Välborgsmesse-kväll brukade förr ungdomen i byarna, dra ihop
väldiga mängder. Käffallen, kuskar och tomtris, till någon höjd eller blekt
med vitt utsligt. Hittamrådes de i kvällningen med förförande mat och
brännvin lite var. Och i skymningen tuttades de i balet. Det var verklige
folkkester, man åt drack och frojdaras. Dans blev just ingen fastan
dansluster icke fattades. En oländig stenig terräng, ofta belagen

på en brant, mot en sjö sluttande klippa var utrymmet oftaast för
trångt och olämpligt för dans. Men man roade sig av hjetans lust
tills fram på sommardagarne innan man fanns för gott att gå hem.
Från 1870 talets början upphörde denna värfts att fira. Och har fört
nu under senare år av skoutföreningarna ånyo kommit i bruk.

~~X~~ Sedan: Att bara Maj i by har ej förekommit i Västra Blakung under
min tid ej heller talade de gamla om att sådant skett i deras tid.

Dereinst är det urgammat sedan att sjunga Maj. Nållan före 1870
Maj brukade vi dansas 3 a 4 st pojkar under anförande av någon
mera vuxen dräng varpå vi vid 8 a 9 tiden började vår dansning mellan
gårdarna, där vi sätter oss i ring runt farstubron och sjöng så
att stupkunstarne varrade, ägg fisk vi nöste överallt 5 a 10 på
varje ställe och de äldre fick dessutom brövin. Länge ut på kvällen
fick vi flera vuxna drängar med, som kunde anföra sånger ty den
förste fick snart så pass påverkan att han icke rödde med att styra
kungen, än mindre anföra sånger. Men allting gick så hyggligt
till. Länge fram mot 1870 talets slut sesan var förbaltträd

arbetoförtegesterna aldrat högmod och översittarepasser hos arbetarne
 tog sig Majjungandet sådana former att det under ett fyrstal år var
 vid vete förgivet att hinga. Maj vid annas dörrar i hela Åsöums socken
 Först på senare år har sedan ånyo kommit i bruk igen.

Den Majvisa vi e min barndom sjöng bestod av följande vers:

- 1 "Godt aften i som hemma är! Maj vare välkommen
 För i aften vilja vi gästa här. För linden den bär gröna löv om varen
- 2 Så sätta vi maj uti eder led, för vaken upp med vår Herres fred
- 3 Så sätta vi maj uti eder dörr, här hava vi aldrig varit förr
- 4 Här stå en negra piffer smä, och given oss litet och latom oss gå
- 5 Så sätta vi maj uti eder krukt, så vänta vi oss att se någon ut
- 6 Sen sätta vi maj uti eder vägg, så sätta vi oss en halv tjög ägg
- 7 Och kunnal vi inte dräggja få, så låt dem blanka rigrödalen få
- 8 Och kunnal vi inte rigrödalen få, så latom glaset och flaskan gå
- 9 Nu hörer vi mor på golvet gå, how letar efter ägg i varandra vrå
- 10 O far han är en goda man, han hjälper till så gott han kan
- 11 Här tack, här tack både far och mor, för givän var både vacker och stor

12. Har tåck, har tåck du flicka grann, dig vill vi önska en rask fasteman
 13. Så sätta vi maj uti ecor gärd, nu kommer vi ej hit förrän nästa vår
 14. God natt, god natt var kristen själ, så sover nu sott och leggen så väl
 15. Så sätter vi maj uti ecor trapp, och lyfta på hattan och säga godnatt.
- Då jag vid 40 års åldern, en gång hade ett bygge i stryd socken
 fick göra en arbetare från Hoby som varit med om att sjunga maj i sina
 unga år. Han kunde även flera verser på majorisam som han påstod
 att sjungts där i Hoby socken. Men om dessa endast varo ett lokalt
 tillägg vet jag ej. Jag hörde uppf övan, och de följer här nedan.
1. Nu hörer i góken och lilla lärkans sång, hon spelar så liveligt och sjong
 så mängen sang
 2. Góken galor i högan topf, och löven böjar sprinta i knopp
 3. Och bonden plöjer och säsintas, Gud gör honom lycka o välgivelse dermed
 4. Om jag skulle trampa mina fötter så tunna som löv
 så skulle jag väl äga den som jag ville ha
 5. Honan varper ägg på fat, ja äggamat på silverfat
 6. Ja mor hon är en Tärna, hon ger oss ägg så gerna
- Tidslaget för att den majorisam vi brukade sjunga i. Skaruns t.o.

endast bestod av 15 vers, innehöll Hoby visan 21. Min enskilda tro är:
 Att Hobymora skarvat till dessa sex verser för att visan skulle bli
 så lång att flaskor hajar gå runt tvemot gånger innan sången tog slut.
 Majjungingen, isynnerhet då den accompagneredes med fiolspel
 var och är en vacker söt! Men den såväl som annat hade sina avg-
 sidor. På 1860 talet upptogs en så kallad: "Ärlig vackelse". Och de
 som härmed anförtrodas kunde ibland vid åhörandet av visan: Känna
 anden så stark inom sig, att de beräpnade med grova tillhuggen för-
 hörte driva sjungande på flykten. Häftigheten uraklätte de att ta
 sina skyddscuglar med. Och hade full scha att under reträtten skydda
 hufvudet för flygande projektiller, vilka likt fallende stjärnor föllo
 välsignande över dem. När de kommit in och slängt dörren, kommade
 vi igen annu varre med alla möjliga förmål som hafplades upp
 mot dörren. Därpå sjögs midvor, vars innehåll best passar att
 säga i typ som möjligt!

Så ha vi omvisser hunnit till Midsomman: Tid vilken högtid
 förutom vad som förrut omtalats angående dagens, även förförkom

SIS XXV

4350

mycket annat som bord iaktthägs. Resande av Midsommar-stäng
 klädd med krusar och blommor, var ett gammalt bruk, som här
 och där ånnu förekom. Men icke vid varje by eller gård, utan man
 drog sig ihop flera gårdar eller byar. Så att dansen och festen
 vid majstängen = (Kallades Majtäng. Festen den firades vid Midsommar)
 var icke en enskild, utan gemensam folksfest. Före min tid, och något
 fram i mitt minne, utsågs någon som gick omkring i alla de gårdar
 som slagit sig ihop om samma Majtäng, och samlade ihop halasonteu
 som det senare åläg dåkona = (Flickorna) att arrangera till vidare vid
 själva festen. Bräuvin hade varje manfolk med sig i lummeflaskan
 Sällan mindre än ett stop för man. Och från Fernlunds bryggeri å
 Kornmöllergränden, lätt vis Karlshamn togs på 1870-1880 talet, ett
 oftast 2 aukare (22 kannor per aukare) till varje Majtäng. Före
 Fernlund började brygga bier = (öl) Här man hembryggt dricka
 utspritt med bräuvin såsom tröck! ! Kaffet, som på de senare
 trettio åren efterträtt öl och bräuvin, förekom aldrig förr i tiden.
 Själva Majtängen, 12-14 meter hög. Skänktes vanligen av någon

ställe samt på grund av förflygningen lett att övertala. Brunkade de bönder, varo tänare ej stannade kvar längre än till hösten. Passa på att bland ungdomen skaffa sig nya tänare. Lyckades ej detta pick som förra försöken vid orternas höstmarknader, då det sällan dog fel.

Det var sagtta rörde sig om nöjen. Men då jag låter minnen från barnvremen passera hem, förvånar jag mig över att här många områden Midvinternas ansägs utöva verkan. T. ex: Folkmedicinen. Vanlade man rötter av det besvärliga ograset: Horlickrot = (*Trifolium repens*) och tröllade dessa väl ihop, samt lade dem så att Midvinterdagen fyllt på dem torkhade och stötte dem i en mortel, samt kokade dem långsamt vid sakte eld, drog detta "spad" att bota både leversjukdomar och likaså till att göra bloden frisk i en sjuk meninsk. Och omsteg av läderat på hufvudet bota av hufvudvärk. Omna trollen skickat på en värken Den ohuggliga sjukdomen: Fallandesot. Hade, efter vad jag tyckt mig finna: Större utbreddning förr än nu. Och även här var Midvinternas daggen nyttig och välgörande. Man grävde upp rötter av Gråbonor (*Artemisia art*) tröllade dessa väl, och låt midvinternas dagg

NL.
Kräkens hä
Searemon, Hällesygd.
1938

Afpet 3 Aug. Holmberg
Bor 3
J. 1860. 4350

Falla på dem, torteade dem sakta vid augusvarane (Ej i solen) samt rev
rotterna så fint som möligt på ett röjver. Ett matsked av detta pulvra
gavs dem sjuka efter varje anfall. (Då hjälper så näkt som man
i kyrkan) --- Kvinnor, som gav barn sät, kunde stundom få så
kallar. Distockning. En plågsam och ytterst farlig sjukdom. Men man
viste red härför. Men tog bladet av "Korvel" (*Anthriscus cerefolium*).
Låt missonmässdag falla drypa samt kokade bladen i vassola eller härmjölk
tills man fick en tunn gröt som lades på brösten. (Då hjälper om sa
frocker har stamt den för dc)

Ovanstående gäller endast speciella fall. Men man kände till ett
medel som hjälpte för nästan allting! Missonmärtous natt föickl. 12
plockade man 9 olika slags ängsörter, av dessa skulle olikoigt vara
Missonmärsört, Johannesört och Tompru Marie hand. De öriga blom-
stren kunde variera. Var daggen ej fallen då de plockats fick de ligga
ute för natten så att de fick dagg över sig. Tog man nu hårav och
band ihop smäkravatet med 9 olika örter i varje och hängde dessa i
stall och kolagård, så skyddade dessa ofelbart mot alla slags öherr

28
LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid XXVIII

och trollhouster, varifrån dessa än kommo. De öfriga örterna, fortfarande 9 slags kunde man koka i vatthen och när man sätet ifrån de grova bestensörterne, dugde detta elixir att blanda i salvor och särmedel samt hade god verkan mot alla sår och sjukdomar!

Den siste sonu jag vѣt, som samlade dessa slags örter och använde dem på sin förskrivna sätt, var bonden; Bengt i Kräkekull 1½ kilometer N-V från Svängsta. Han dog för 25 år sen och samlade örter på så sätt och till såväl ändamål så länge han levde!

Denna sista meddelades mig händesdagen av Bengts son: Namnemannen Karl Bengtsson Gungvala. Och hörmed ha vi hunnit fram till slutet på årets första halvpart.

Sluterinringar.

Ordståvet: "Då" är inte röv ette löti --- 7 spjonne vecka så man skall så kom. Ekt. För nu för tiden icke tagas efter bokstaven.

Ordståvet har tydligare uppdelat under den tid då vi räknade med "gamla stilen". Då allt var framskjutat två veckor sedan än nu.

När vi så fick "nya stilen", rückades allting tillbaka 14 dagar

För att då ej komma i konflikt med naturen, som ej låt sig rückas. Fick
man flytta koriseringen till 5te vecka. Som nu är den verkliga!
Men ordförande lyckade kom man sig icke för att ändra.

Att folket i Blekinge, som ifråga om allmänbildning stod på samma
nivå som grannprovinsernas befolkning, så mycket litade till sina kloka
gubbar. Var något som ej bor förråna. Dessa, av myndigheten och medicin-
männen, så hatade och belächade gubbar & hörningar, ha ånta från enemiskans
första framträande varit de enda som den hjälprörelsen mensekunhft att
värva sig till vid kritisca tillfällen. Att då dc som genom goda naturgåvor
samt många experiment och iahittagelser, förvarvat sig en god insigt, så
att de stundom varit i stand att göra viktiga underkunar. Att folket rät-
frågors om både liket och oliket, ligger i öppen dag!

Far har ofta haft häftiga stridigheter med Farfar om lämpligheterna av
att slå folket till tjurst med råd och gerning. Då han sjöbo borde se att
i många fall var det omöjligt att kunna göra något. Farfars svar
har då ha formulerats så här: "Du ser mensehor och förhållanden med
ungdomens öga. Här du blir så gammal som jag, far du en helst annan